

ningsbestemmelsen i §. 4, som ikke ligger i den; der staaer ikke, at denne Forpligtelse skal paalægges Kirkeieren ved Lov, det staaer der aldeles ikke. Det er ganske naturligt, at en Lov, der gaaer saaledes i Detaillen med Hensyn til Bestemmelserne om; hvorledes Kirken skal være, ikke lader det Spørgsmaal aldeles uberørt, om Kirken skal være rummelig nok. Dette synes at være en af de første og naturligt Bestemmelser, og det forekommer mig, at det vilde være ikke blot uæsthetisk, men ogsaa ueløst, om man i en Lov, der gik ind paa en saadan Masse enkelte Bestemmelser som denne, lod dette Spørgsmaal aldeles uberørt. Disse Hensyn fordrer, at man ikke skal frembringe en saadan Forbudselse hos dem, der læse Loven, men at man skal sørge for at forhindre denne Forbudselse, ved at vise, hvorledes man har tænkt sig dette Spørgsmaal løst. Det ærede Mindretal i Udvalget ønsker at høre min Mening om, hvorledes en saadan særlig Lov skal være. Jeg ved ikke, hvorfor jeg skulde gøre dette til Gjenstand for Eftertanke. Jeg kan forsikre den ærede Rigsdagsmand om, at jeg skyder enhver overflødig Tanke fra mig. Jeg er nødt til at lade hver Dag bære sin Byrde, og da det er sikkert, at der hverken i denne eller næste Maaned vil blive forelagt en saadan Lov, har jeg dispenseret mig fra at gøre dette til Gjenstand for Eftertanke. Det vilde ikke være mig muligt at fyldestgøre mit Hverv, hvis jeg ikke vilde frigjøre mig for alle overflødige og unyttige Spørgsmaal; dette Spørgsmaal ligger nu ikke for, og jeg har derfor ikke taget nogen som helst Beslutning om, hvorledes en saadan Lov skulde være. Jeg skal kun bemærke, at naar Domstolene skulle afgjøre Sagen, er det en vigtig Forudsætning med Hensyn til Loven at see hele den Maade, hvorpaa de ville begrunde deres Dom; denne Domstolenes Begrundelse af deres Mening i saa Heenseende kan jo have en overordentlig stor Indflydelse paa selve Lovens Beskaffenhed. Jeg skal iøvrigt med Fornøielse tilføie, at en saadan Lov kan tænkes affattet paa mange forskjellige Maader. Der er en Maade, det er „Expropriationen“. Det har næsten været mig hjært at høre den ærede Rigsdagsmand bruge dette Ord med Hensyn til Kirkerne; thi ved at

see, at man virkelig kan tage det alvorligt med at paalægge Kirkeieren denne Forpligtelse, har dette Ord faaet en ganske anden Betslang, end det tidligere har haft i Manges Øren. Der kunde naturligvis ogsaa være andre Maader. Man kunde jo f. Ex. lade Staten gjøre det, man kunde lade Tjenstehverne gjøre det, man kunde paalægge Kirkeierne en lille Skat i Analogi med de 1000 Tilsælde, i hvilke man tidligere har paalagt saadanne smaa særlige Skatter; man kunde jo endelig combinere disse forskjellige Maader. Kort sagt, man vil nok finde paa en god og hensigtsmæssig Udvei. Men det er ganske naturligt, at man ikke lader Kirken staae trostesløs og alene henviser den til Domstolene; hvis nemlig Domstolene ikke paalægge Kirkeierne denne Forpligtelse, saa kommer denne tvistende Slutningsbestemmelse og siger, at saa vil Lovgivningen tage sig faderlig af Kirken og sørge for at tilveiebringe Bestemmelser, hvorefter Retsforholdet med Hensyn til Kirken Udvidelse vil blive ordnet. Jeg skal fremhæve, hvorfor jeg gjør Krav paa Paaskjønnelse i dette Thing. Det er kun ved meget indtrængende Forestillinger fra min Side, at den Anskuelse, som stemmer med min, ikke har fundet sit Udtryk i denne Paragraph, der bestemmer, at det bestaaende Retsforhold er overladt til Domstolenes Afgjørelse, dog saaledes, at der er taget et Forbehold fra den lovgivende Magts Side om at ville træffe de fornødne Bestemmelser, hvis det skulde vise sig, at Kirken blev brøstholden. Dette er et saa mildt Mæglingsforflag, at jeg vilde staae til Skamme, naar jeg skulde vende tilbage med det forkastet. Det var i det sidste Haab, at det var Noget, der vilde vinde dette Things fulde Bifald, at jeg stillede det, og jeg vilde for mit Vedkommende, hvis det blev forkastet, give min Overbeviisning fuldt Lov ved at optage en Bestemmelse om, at det var en Forpligtelse, der paahvilede Kirkeieren, at sørge for, at Kirken var rummelig nok, saaledes at man havde en klar Tilkjendgivelse heraf fra den ene Afdeling af den lovgivende Magt. Det kunde maaskee være ret godt, da dette Lovforslag nu allerede har lidt saa mange Indskrænkninger og Begrænsninger, paant at optage dette Spørgsmaal til Over-